

Здравље јесте наследство јединствености природног и друштвеног живота

ЗАГОРКА Н. СТЕВИЋ ГОЈКОВ, Истраживачки центар за имплементацију одрживог развоја локалне заједнице „КАПИЛАР“, Београд

Оригинални научни рад

UDC: 502.11

DOI: 10.5937/tehnika1904597S

Сви ризици, страхови и неизвесности са којима се данас суочавамо јесу сагледиви у целовитости односа друштва и природе. Еколошки процеси све више се изучавају, пресликавају у привредне технолошке и производне програме и процесе. Природа се препознаје као контролни механизам који служи разоткривању у нама новог тумачења друштвеног и природног добра, нових вредности на тржишту. С обзиром на то да смо ми ти који тумачимо и емоционално доживљавамо реалност, онда смо ми ти који препознајемо, прихватамо и разумемо суштинске вредности које су данас од значаја за даљи развој друштва. Живот у добром здрављу је примордијални покретач тражења решења за све ризике, страхове и неизвесности са којима смо суочени. Успоставити хармонију у себи, значи препознати себе у том истом стању у друштву. Јер, где је граница између здравља и болести? Где је граница између друштва и природе? Зашто одвајамо здравље од болести и природу од друштва. То је јединствена целина, а промене које се дешавају унутар ње јесу манифестација континуитета заједничког природног и друштвеног живота и непостојања граница између.

Кључне речи: *целовитост, јединственост, хармонија, константност и свеобухватност промене, истина*

1. УВОД

Централна тачка нашег живота јесте наша суштинска жеља да за време свог постајања у овом свету само и једноставно живимо. Наш живот је испуњен догађајима, који носе спознаје и нове идеје. Све се то одиграва у нама, у нашој породици, свим друштвеним установама, у друштву у биодиверзитету у свему што постоји. Под тиме се подразумева све што је постојало, постоји и постојаће. Реч је о континуитету живота, вечности живота.

Динамичност живота, која се манифестује у промени, јесте константност живота. Ништа није сталније од промене у животу. То је уочљиво у биосфери, али исто тако и у друштву. На идеји да је друштво драма, односно да није ни ситуација ни хтење, Ален Турен је написао књигу *Социологија*

друштвених покрета (1978): „Људи стварају своју историју; културно стваралаштво и друштвени сукоби производе друштвени живот, а у његовом средишту букти ватра друштвених покрета.” [1].

На исти начин се динамика живота одвија у нама. Дешавају се промене у нашем телу, уму и нашој свести. Реч је о физиолошким променама на нивоу физичког тела, менталним на нивоу мисли, емоционалним на нивоу осећања и суштинским променама на нивоу наше свесности. Отуда, потпуно је јасно да је здравље један од оних појмова које је тешко ограничити дефиницијом. Не мање важно јесте разумевање болести. Здравље и болести су два измењива значења у којима разумемо своје тело, реакције тела на искуства свакодневног живота, срећу и радост живота и свој потенцијал, своју снагу да живимо. Говор тела јесте у складу са нашим мислима и осећањима, нашим тумачењима сопственог искуства. Разумети однос здравља и болести јесте разумети смисао живота.

2. ПРОМЕНЕ И ПРИХВАТАЊЕ ПРОМЕНА

Историјска епоха, време у којем живимо става у фокус кључне промене које су у процесу

Адреса аутора: Загорка Стевић Гојков, Истраживачки центар за имплементацију одрживог развоја локалне заједнице „КАПИЛАР“, Београд, Владимира Поповића 32

e-mail: zstevicgojkov@gmail.com

Рад примљен: 18.06.2019.

Рад прихваћен: 28.06.2019.

дешавања у целом свету на планети Земљи. Прво на нивоу политике националних држава, као и на нивоу међународне политике. Националне границе се померају, настаје нова регионална заједница ЕУ. Држава постаје тржишни актер привлачећи компаније које су новчано моћније од саме државе. Цивилни сектор се оснажује и подстиче се отворена комуникација државних установа и институција са организацијама цивилног друштва. Изгледа као да је реч о реструктурирању друштва и државе и њиховом заједничком функционисању на регионалном и глобалном плану.

Са друге стране, корените промене у науци. Незаустављива жеља за спознајом целовите истине. Уместо дубинских анализа која воде константно новим открићима, али не и спознаји целовите истине, покреће се интеграција научних грана и дисциплина. Суштински права револуција у научној и друштвеној мисли настала је открићем честично - таласног дуализма фотона. "Особина честлости да поседује импулс као типичну особину честлица имала је значајан утицај на формирање представе о њеној атомистичкој, тј квантној природи. Луис (Lewis) је кумовао честници или кванту светлости и дао јој име фотон по угледу на електрон, које се и данас користи [2]. Милош Ђорломановић доктор физике, млади академик Кинеске академије наука говори о води која је жива. Објашњава да кластери, који чине унутрашњу структуру воде, у случају живе воде јесу организовани у тетраедар који чини један бит воде. Исто као и Масару Емото, јапански истраживач, који је 1999. године објавио књигу *Поруке од воде*. У њој је изнео свој дугогодишњи истраживачки рад везан са просторни распоред кристала воде. Он је разумео како се изглед кристала воде мења у зависности од утицаја људских емоција. Све је документовао фотографијама [3].

Свест јесте јединствена не само за организме већ и за воду и друге појаве на планети. Ако себе разумемо као живе организме, онда и воду тако исто треба видети. Структура њених кристала се може променити нашим мислима и емоцијама. Нпр молитвом. То је отворило читав простор за разумевање нашег тела, реалности у којој живимо, све појаве у процеси су добили нови смисао. Просто све је повезано на микро нивоу, као и на макро нивоу.

Експлозиван раст информатичких технологија, као и свих пратећих делатности које су у овој сфери, дају снажну подршку науци и квантној технологији. Настају нове интегративне, мултидисциплинарне и трансдисциплинарне научне дисциплине. Нанотехнологија-интердисциплинарана наука која укључује физику, хемију и биологију и тиче се

истраживања на атомском и ћелијском нивоу. Биотехнологија - у најширем смислу су процеси примене биологије у добијању неког производа. Европска федерација биотехнолога је 1992. године дефинисала биотехнологију као примену биохемије, микробиологије и инжењерских знања у циљу коришћења микроорганизама, култура биљних и животињских ћелија и ткива или њихових делова у индустријској производњи. На основу ове дефиниције се види да она има изразиту мултидисциплинарност [4]. Епигенетика-научна дисциплина која је отворила ново истраживачко поље које открива везу између испољавања одређених наследних особина и окружења у коме су гени, као и да ли наше мисли, наша свест имају утицаја на то. Квантна медицина-холистичка медицина која човека посматра као јединство тела, ума и духа, јединствени квантни систем. Хомеопатија грана алтернативне медицине која данас потврђује утицај својих лекова на нано нивоу наших ћелија итд.

Све друштвене промене као целину уједињује једна глобална промена – еколошка криза. Она, огромно рефлексно огледало, омогућује да се сагледа свеукупност досадањег развоја и напретка друштва, али и нас самих. Човек не може, а да се не запита о читавом путу досадањег развоја друштва и истовремено о својој улози. Зашто је развој такав да је довео све више до удаљавања од јединствене истине заједничког живота друштва и природе.

У екосистемима дешавају се и раније су се дешавале промене. Загађење воде, ваздуха и земљишта узроковано радом вулкана, пожарима, ветром [5]. Ипак, оштећење озонског омотача, климатске промене, дуготрајни органски загађивачи ПОПс, повећање радиоктивности итд. упућује на друштво.

Нико није изузет, све се преиспитује. Међународна и политика национална држава, економски и привредни развој на нивоу целог света, научно технолошки развој, еколошка праведност у расподели штета и користи, довољност медицине као науке у лечењу здравља.

Ризици су постали саставни део живота, али и жеља да анулирамо њихов утицај. Еколошка криза поставља само један стандард, а то је квалитет живота свих људи у свету. Ђуро Шушњић сјајно говори у својој књизи *Теорије културе*: „Природа није само географски појам, него мајка-земља своје на/роду.

Природа је књига, боље рећи света књига, коју су људи читали и из ње учили током своје историје, водили разговор са њом у облику филозофије и наука о природи.“ [6].

Сваки историјски период у себи носи свест о пожељним врлинама и вредностима. Овај вредносни однос животне средине и развоја друштва уткан је у саму природу живота на Земљи.

Какав ћемо имати саобраћај у великим градовима, коју енергију ћемо користити, које сировине ћемо употребљавати, каква ће бити политика рада компанија према животnoj средини и према запосленима, да ли ће се секундарне сировине поново употребљавати или одлагати на депоније, да ли ћемо неговати зелене површине у градовима, какву храну ћемо производити, како ћемо обрађивати земљу итд. Свако постављено питање тиче се нашег става према квалитету живота, здравља, среће и радости живота за који се опредељујемо и који делимо са другима.

Одрживи развој је усвојени пут развоја светског друштва којим можемо стићи до заједничког циља-усклађеног развоја друштва са природом. Смисао свих декларација и конвенција усвојених на међународном нивоу и међудржавном, регионалном пољу јесте уједначавање услова живота за све људе на свету, право на здраву животну средину, унапређење и очување својих ресурса, смањење диспаратности развоја, искорењивање сиромаштва, глади, болести, доступност образовања, чисту воду санитацију, чисти ваздух, одрживу пољопривреду, одрживи извор енергије доступан свима, промовисање међународне и међудржавне сарадње.

Један од кључних усвојених документа у УН јесте 2030 Агенда за одрживи развој (18 циљева) и Миленијумски циљеви развоја (8 циљева). Сви остали програми су усклађени са Агендом и имају синергично дејство за реализовање циљева одрживог развоја. Употреба доступних најбољих технологија (Best Available Techniques), превазилажење „прљавих технологија“ јесу смернице да укажу да пословни процеси носе у себи заједнички

живот са својим окружењем, природом и друштвом. Није довољно да организација остварује профит, већ је битно какав отисак и утисак остварује према својој околини, друштву у коме послује и свим запосленима. Реке, ваздух, пејзаж, предео, и друге природне вредности јесу јавно добро које се наслеђује, у коме се ужива и даје у наследство.

Вредновањем ових вредности адаптирањем културног, привредног и политичког живота са овим вредностима укључујемо се у одрживи развој друштва. Тиме са поносом дајемо у наследство наше разумевања јединственог живота са природом, са свешћу за прихватањем новог начина културног, економског, привредног и политичког напретка.

3. ПРЕОКРЕТ У РАЗУМЕВАЊУ ОДНОСА ЗДРАВЉЕ – БОЛЕСТ

Свима нам је препознатљив страх од глобализације, нестајања аутохтоне традиције и културе, неконкурентности своје привреде и економије, отуђење од сопствених природних ресурса, страх од незауостављивог ризика од генотоксичних агенаса као што су: ГМО, пестициди, диоксин, дуготрајни органски загађивачи (ПОПс) и др, страх од непознатих болести, повећана свесности о загађењу ваздуха и земљишта, осећање немоћи као да ништа није до нас итд. Прва реакција јесте критика власти, политичког интереса за освајање моћи. Појединац у односу на систем, сам себи делује немоћан.

С друге стране појединац у природи себи делује моћно, слободан од свих ограничења. Тако и настају сва загађења. Како је могуће да неко толико свемогућ као природа, извор свега што постоји угрожен од појединаца, великих предузећа и држава. Да ли смо моћнији од извора из кога смо ми настали?

Слика 1 - Извори моћи

Питање сопствене моћи јесте право питање које природа нуди нама данас. (слика 1) Ако је толика моћ друштва, онда и свако од нас има моћ у себи. Све што се догађа у међународним односима јесте у односима моћи. У држави је власт ограничена легислативом. Каква је моћ коју ја имам у себи? Могу ли креирати свој живот или је под утицајем спољних околности. До које мере могу утицати на свој живот да бих живео/ла у здрављу и срећи?

Културна антропологија каже да се човек два пута рађа, једном као биолошка јединка, и као личност. Личност јесте духовна надградња јединке, круна нашег постојања. Захваљујући слободи којом смо даровани да доносимо одлуке, свако од нас креира себе у друштву. Без друштва нема нас као личности, али без природе нема нас ни као јединке ни као личности.

Да ли уопште постоји одвојеност јединке и личности, природе и културе. „Често се истиче да су природни процеси спонтани, док су културни нормативно регулисани. Али има назнака да ова разлика није без слабости, јер усвајање културних вредности и норми не одвија се само свесно, него и несвесно, то јест спонтано.“ [7]

Несвесно, нагонско како је Фројд говорио јесте девет десетина нашег бића, а једна десетина јесте свесно рационално биће. Јахач није увек онај који управља коњем. Отуда тумачење да је вечно супротстављен однос природа-култура, тело-дух, ерос-етос.

Тако и данас видимо однос природе и друштва, супротстављеним и цео ток историје људског друштва. Та супротстављеност је у нама самима. Ово време јесте време преображаја и еволуције свести у нама јер су се створили услови за то.

Свако од нас ко верује да разуме у себи јединство природног и друштвеног бића, да ли разуме и прихвата све друге који одступају од одрживог става?

Природа, место настанка и одигравања живота, биодиверзитет, природно богатство земље необновљиве лепоте и вредности, ваздух, вода, земља и све што чини природу све јесте део нас и нашег заједничког живота. Стога, све што ремети процесе одржања природе у својој свеукупности поребно је променити у правцу заједничког, а не супротстављеног живота.

Ако је свако од нас, био свестан или не, у јединству природне јединке и личности, онда све извире из те јединствености коју желим да делим с другима. То што мене чини у својој појединачности ја преносим делим отворено у мислима, жељама и идејама у својој свеукупности. Јединственост

у мени се пресликава у јединственост у својој свеукупности. Ја потпуно у себи верујем да природа и култура, под тиме подразумевам све што симболизује појам „природа“ (спонтано, недокучиво, снажно, моћно, узрочно-последично) и „култура“ (нормативно, јавно прихваћено, научно, спознато) јесу у јединству у мени. То значи да се ја у себи разумем и јединству свега што постоји. Првенствено се подразумева да се разумем у јединству са целовитим мојим бићем које није појединачност, већ свеукупност и таквог истог видим себе и друге у друштву. На тај начин, ја тумачим догађаје и креирам реалност у јединству у свему што јесте у себи и делим то са другима. То значи да могу у себи да помирим све оно културно које није у складу са природним и све оно природно што није у складу са културним. Нема супротстављања.

Као је то могуће? Све што постоји јесте настало из извора свега што постоји. То значи да свако од нас има истост која га спаја са свиме што постоји. Као што је истина целовита и ми смо целовити. На нама је да тумачећи реалност креирамо нови поглед на живот. Једноставно, потребно је да верујемо да спонтано (нагонско), није супротстављено нормативном (културном), већ у јединству. У дијалогу са другим желим да разумем у чему је наше јединство, а не различитост. Тиме умирујем различитост у самој себи и прихватам тебе и мене у јединству, а не у супротстављању. То супротстављање уноси немир, љутњу, сумњу, страх и бригу. Осећања која креирају болест. Ту се крије тајна разумевања односа здравље-болест у нашој свеукупности. Еколошка криза носи у себи питање: где јесте истинска вечна моћ среће и радости живота? На свакоме од нас је да одговор.

4. ДЕФИНИЦИЈА ЗДРАВЉА

Целокупна јавна свест еволуира у правцу сарадње, интегративности, концепта добра за све (одрживи развој), померању граница у разумевању света, самих себе и здравља итд. Сложеност појма здравље јесте у сложености нас самих у смислу своје целовитости. Најпопуларнија је дефиниција СЗО (1948) да здравље није само одсуство болести, већ стање физичког, менталног и социјалног благостања. Давних четрдесетих је прихваћено да природна јединка и личност као друштвено биће заједно остварују благостање. Данас су квантна физика, нано технологије, епигенетика допринеле много свеобухватнијем разумевања односа здравље-болест.

Биће, као јединство тела, ума и духа, јединствен квантни систем, вибрира на свим својим

нивоима. Квантна генетика открива да ДНК емитије кохерентну светлост, као ласер. Цео организам у овом смислу може се замислити као јединствена симфонија. Доктор биолошкох наука академик Руске академије природних наука РАЕН, Петар Гарјајев одржао је предавање 2018. године у Београду „Квантна генетика у служби човечанства – неизлечиве болести не постоје.“ [8]. Епигенетика разјашњава да без обзира на то шта смо од наследних болести наследили, утицај средине, околности живота, које су под сталним утицајем наших мисли и осећања, јесу окидач за њихово испољавање. Отуда и питање: Где је граница између генотипа и фенотипа?

Лекари конвенционалне медицине се упућују на алтернативну медицину која је у многим државама званична медицина, на пример у Индији, Кини, Јапану, Тајланду, Филипинима итд. Јавно мишљење такође има утицаја. С обзиром на то да здравље јесте један од оних појмова који се не могу ограничити дефиницијом. Зато се културни образци несвесно усвајају као масовно прихваћени облици веровања. „Људи верују, мисле и делују у складу са својим културним обрасцем, кога и не морају бити свесни.“[9].

Наше физичко тело јесте систем који је процесу сталног протока енергије и размене материје. Енергија која протиче нашим телом је повезана са свим пољима нашег целокупног бића. Тако да у сваком тренутку енергија наших мисли, емоција, намера и жеља је у контакту са свим нашим ћелијама, а истовремено у динамичном односу са спољном околином. У таквом динамичком процесу ниједно стање није коначно. Тако да границе између здравља и болести никада нису коначне. Разумевањем болести као променљивог стања у себи, ми прихватамо да је начин на који тумачимо наш живот, такође, могуће исправити и постати сретнији, задовољнији, здравији. Захваљујући болести, здравље се на овај начин може тумачити другачије. У случају да болест тумачимо као стање које је супротстављено здрављу, недостајаће нам разумевање и прихватање свих других супротстављања којима живот обилује.

При томе мислим на наше ставове којима доносимо суд о понашању других. Живот у друштву је испуњен конфликтним ситуацијама. Као што је Ален Турен рекао, то је драма у којој се дешава живот. Поента живота није у мењању другог, већ

себе. Давно је мудро говорио Ганди, „ако желиш да промениш свет пођи од себе“. Као што се у природи сваког тренутка дешавају промене, оне се прихватају без доношења суда. Континуитет живота је оно што га чини величанственим. Природа као континуитет живота је одувек у нама. Тако исто и друштво са својим континуитетом у наслеђу културе и традиције, веровања и обичаја свога на/рода.

Еколошка криза, јединствен проблем целог света, јесте бескрајна помоћ природе да препознамо саме себе и начин на који остварујемо себе у друштву. Колико је моћ природе трајна и моћ друштва ограничена говоре свакодневне климатске промене и појава малигнух, аутоимуних болести, вирусних. Усклађеност квалитета живота са природом није само услов за одрживи развој друштва већ и здрав живот сваког појединца. Прихватањем таквог размишљања прихватамо трајну моћ природе у нама и слободамо се ограничених интереса. Препознајемо колико појединац разумевањем свог здравог живота доприноси развоју заједничке свести и светској култури веровања у јединство друштвеног и природног живота.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Турен А. *Социологија друштвених покрета*, Радничка штампа, Београд, 1983.
- [2] Филиповић Д. М, *Основе физике за екологе*, Факултет за примењену екологију Футура, Београд, 2007.
- [3] <https://www.masaru-emoto.net/en/science-of-messages-from-water/>
- [4] Popov S, *Biotehnologija – izazov za prehrambenu industriju*, *Hemijska industrija*, Vol. 61, br. 5, str. 246-250, [Internet], Dostupno na: <http://www.tf-ni.ac.rs/casopis-arhiva/zbornik16/11.pdf>, 2007.
- [5] Šimon A. Đ, Veselinović D, Gržetić I, Marković D. A, *Životna sredina i njena zaštita*, Knjiga I, *Životna sredina*, Fakultet za primenjenu ekologiju Futura, 2008.
- [6] , [7], [9] Шушњић Ђуро, *Теорије културе*, УДГ, Факултет умјетности, Подгорица, стр. 242, 498, 2014.
- [7] <https://ruskidom.rs/sr/dogadjaj>

SUMMARY

HEALTH IS THE INHERITANCE OF ONENESS OF NATURAL AND SOCIAL LIFE

All the risks, fears and uncertainties that we face today are perceptible in the integrity of the relationship between society and nature. Ecological processes are increasingly being studied, mapped into economic, technology and production programs and processes. Nature is recognized as a control mechanism that serves to reveal in us a new interpretation of the social and natural good, new values in the market. Since we are the ones who interpret and emotionally experience reality, then we are the ones who recognize, accept and understand the essential values that are of importance today for the further development of society. Life in good health is a primordial driver of seeking a solution to all the risks, fears and uncertainties that we face. Establishing harmony within oneself means to recognize oneself in the same state of affairs in society. Because, where is the boundary between health and illness? Where is the boundary between society and nature? Why are we separating health from disease and nature from society? It is a unique whole, and the changes that occur within it are manifestations of the continuity of a common natural and social life and the absence of boundaries between

Key words: *Integrity, uniqueness, harmony, consistency and comprehensiveness of change, true*